

LES LLEGANDES A SANT HILARI SACALM

Que en sabem?

Íngrid Bayés Puigdesens

IES Anton Busquets i Punset

Sant Hilari Sacalm

Abril del 2010

4t d'ESO

Índex

Introducció	1
Les llegendes	2
- La pedra llarga	
- La petjada del dimoni	
- Les tovalles de Can Rovira	
- Sant Miquel de les formigues	
- La fossa de la minyona	
- La roca dels encantats	
Enquestes	7
Conclusió	9
Agraïments	9
Bibliografia	10

1. INTRODUCCIÓ

L'interès cultural del nostre poble el constitueixen tota una part de tradició oral que ha donat lloc al que són les pròpies llegendes de Sant Hilari, l'estudi de les quals m'ha motivat ja que és un tema no gaire estudiat fins el dia d'avui, i crec que prou desconegut pels adolescents i joves, la qual cosa intentaré esbrinar com a hipòtesi.

Des del mateix plantejament d'aquest treball de recerca, que volia estudiar o adquirir coneixement de tot aquest gènere de les llegendes i per aquesta raó vaig buscar les llegendes més representatives de Sant Hilari, que en són sis: Sant Miquel de les formigues, La roca dels encantats, La pedra llarga, La fossa de la minyona, les tovalles de Can Rovira i La petjada del dimoni. Les altres que vaig trobar englobaven més territori i preferia centrar-me només en les del poble.

En segon lloc vaig trobar interessant i més enriquidor de cara el treball que havia de concloure quin és el grau de coneixement dels joves de les llegendes.

La metodologia emprada ha estat la realització d'unes enquestes als alumnes d'entre 13 i 16 anys de l'IES Anton Busquets i Punset, amb una mostra de 40 persones.

Per tant, l'objectiu principal es desglosa en dos apartats, un primer coneixement per saber les llegendes més populars i un segon per veure com han adquirit dita informació.

LES LLEGENDES DE SANT HILARI

A continuació, exposo les diferents llegendes del poble. Començant per les tres que són més conegudes i acabant per les tres que més es desconeixen per part dels adolescents del poble d'entre 13 i 16 anys, però que no per això deixen de ser importants.

De cada llegenda vaig trobar-ne diverses versions. Les que mostro tot seguit són les que vaig trobar més completes.

Per ordre són: *La pedra llarga, la petjada del dimoni, les tovalles de Can Rovira, Sant Miquel de les formigues, la fossa de la minyona i la roca dels encantats.*

LA PEDRA LLARGA

Una vegada, trobant-se un vell en la necessitat de travessar la riera de Sant Hilari, que anava molt plena, oferí la seva ànima al diable si l'ajudava en aquell cas. El diable acceptà el tracte i es va comprometre a fer-li un pont abans de la dotze de la nit, que és l'hora que s'acompleixen els pactes infernals.

Però la filla d'aquell home s'assabentà del que havia fet el seu pare i es proposà d'impedir-ho.

Tothom sap que els galls solen cantar a la mitjanit. Doncs bé, a casa seva n'hi havia tres : un de blanc que cantava a les deu; un altre de ros que ho feia a les onze, i un tercer, negre, que assenyalava la mitjanit. La noia, doncs, anà al galliner i amb el davantal es posà a fer vent al gall negre perquè es despertés i cantés abans de les dotze. I ho aconseguí.

Les legions infernals que transportaven pels aires les pedres per a bastir la passera, deixaren anar daltabaix l'última que duïen, que s'anà a clavar en el lloc on resta actualment i, enfurismats com escorpins, se'n tornaren cap a l'infern.

LA PETJADA DEL DIMONI

A Sant Miquel de Solterra hi havia un diable i Sant Antoni Abat. De tant en tant, jugaven a cartes damunt una pedra. El Sant, a cada jugada, feia 31, mentre que el dimoni només en feia 30. Fins que el diable, cansat de perdre, llançà una carta amb fúria i quedà clavada a la pedra. Ho va fer amb tanta força que esquerdà la roca, al mateix temps que donava un bot i la seva petja hi quedà marcada. Per això se l'anomena «La petjada del Diable».

LES TOVALLES DE CAN ROVIRA

Una de les llegendes més populars a Sant Hilari és la que fa referència a les famoses tovalles de Can Rovira, que abans era la casa pairal de més consideració de la vila. Des de temps immemorial, fins fa pocs anys, a la mort de la mestressa de Can Rovira, última supervivent de la família, aquestes tovalles es col·locaven a l'altar que s'erigia davant la casa la diada de Corpus.

Es diu que les tovalles eren dels Encantats que habitaven en un palau sota terra, en el lloc de la Roca d'en Pla. Un dia que els Encantats tenien les tovalles esteses a les roques, va passar per aquell indret l'hereu de Can Rovira i, en veure-les, se li va ocórrer agafar-les, marxant a més córrer cap a casa seva. Els Encantats, que ho van veure, el seguiren per empaitar-lo, i ja quasi el tenien quan començaren a dringar les campanes de Sant Hilari, que tocaven a ànimes. Els Encantats van cessar la persecució, però cridant ben fort li digueren :

-Guarda bé aquestes tovalles, ja que tot aquell qui les conservi mai no podrà ésser pobre.

En efecte, a Can Rovira foren un dels propietaris més forts de Sant Hilari.

SANT MIQUEL DE LES FORMIGUES

El cim més alt de les Guillaries és Sant Miquel de Solterra o de les Guilleries, on hi hagué un castell que fou enderrocat pels terratrèmols del segle XV. Al segle passat hi havia una església de la que encara resta un tros de paret.

Diu la llegenda que uns pescadors es trobaren amb un gran temporal de pluja, vent i boira. En voler tornar, estaven tan desesperats que varen prometre que al primer cim que distingissin terra ferma hi edificarien una capella en acció de gràcies. El primer cim fou el de Sant Miquel, on hi hagué una capella.

També es diu que antigament les formigues es feren mestresses de la muntanya, que hi tenien els seus nius soterranis i s'hi acumulaven sense saber el perquè. Els petits animals corrien per tot arreu, tant dintre com fora de l'ermita i d'aquí que sovint s'enfilessin a l'altar que presidia la capella, on hi havia una imatge de l'àngel sant, que en actitud pacífica tenia en repòs la seva serpentina espasa, amb la punta baixa i fixada a terra. Resulta, però, que una formiga va gosar enfilear-se per la cama del sant i fer-li una pessigada i d'aquesta , com si fos humana en sortí una gota de sang. El sant, molt molest i enfadat, brandant l'espasa a l'aire va parlar per a condemnar totes les formigues del territori per aquella irreverència i va dir que moririen totes les formigues del territori i totes les que posteriorment hi accedissin pels segles dels segles. D'aquí que la gent ha comentat que hi havia pilons de formigues mortes al peu de l'actual creu que guarda el cim. D'aquí ve que l'ermita prengué el nom popular de sant Miquel de les Formigues i no s'ha perdut mai més.

LA FOSSA DE LA MINYONA

A la casa de Les Clotes, a una mitja hora de Sant Hilari, en plena edat mitjana, vivia una noia molt formosa, ornada amb totes les gràcies que acompanyen la primavera de la vida. La seva discreció era tan gran com la seva bellesa i el seu agut talent la distingia per sobre les altres noies de la contrada.

En aquella tenebrosa època, en què dominaven tant les idees supersticioses i tota mena de preocupacions, es creia que la casa de les Clotes estava envoltada de bruixes, dimonis i follets; els seus habitants estaven tan espantats que a mitja tarda ja barraven les portes i es posaven a resar. Però la noia, que a més de les belles qualitats personals posseïa un valor a tota prova, es reia de la por que tenia esporuguits a la resta de la gent de la casa. I per demostrar-los-hi que el follet que veien era sols una ficció, resolgué de sortir tota sola a mitjanit, dirigint-se cap al lloc on es deia que apareixien els follets i les bruixes, terror de casa seva i de tota la contrada.

La nit era fosca com una gola de llop i es sentia la remor de trons llunyans amenaçant tempesta. La noia, animosa malgrat tot, es va determinar de sortir per a tranquil·litzar la seva família, fent-los-hi veure, si sortia en semblant nit, que el follet només existia en la seva febrosa imaginació.

La noia sortí resolta, però en ésser a uns cinc minuts escassos de la casa, les faldilles se li varen enredar en uns arços. La pobra prou volia fugir i cridava i tirava amb força, però, com que la nit era tan fosca, no pogué veure que eren les punxes dels arços les que li havien agafat les faldilles i aleshores, deixant-se dominar per la superstició i la por, va creure que era el follet el que la tenia empresonada i va morir allí mateix d'esglai.

LA ROCA DELS ENCANTATS

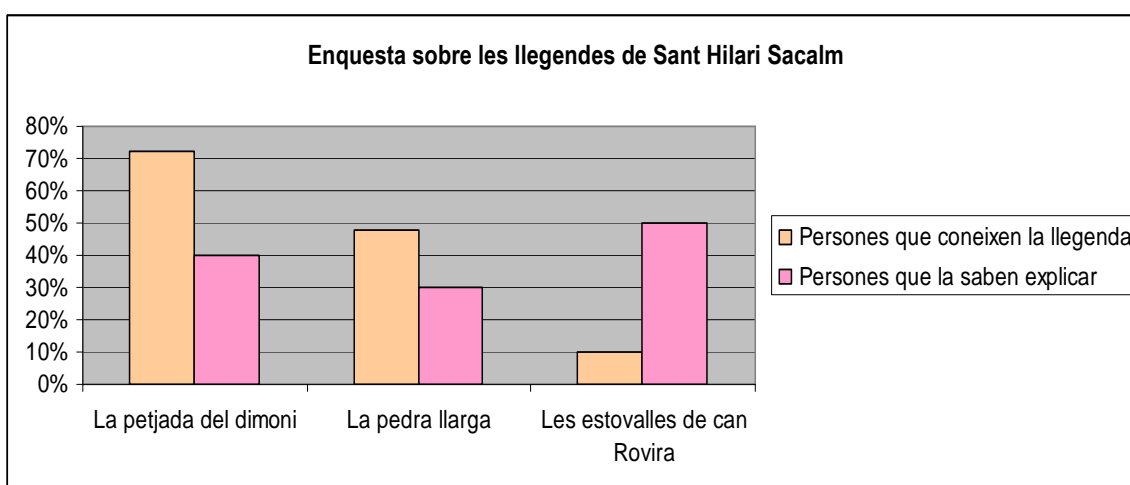
Conta la llegenda que pujant cap a la Roca d'en pla per la drecera hi havia una gruta. L'entrada d'aquesta es trobava situada a la part posterior de la roca que hom anomenava dels Encantats, situada gairebé al capdamunt de la drecera, a mà dreta. Segons comenten les males llengües, a partir de les 12h de la nit se sentien els cants de les nimfes que suposadament vivien i dormitaven dins la gruta. Molts hilariencs eren coneixedors d'aquest fet i pel poble es va començar a dir que si algú entrava a la gruta abans de les dotze de la nit era probable que en sortís amb quelcom de valuós, però, això sí, havia d'entrar-hi sobretot abans de les dotze de la nit. Sembla ser que si aquest fet succeïa era precis no mirar allò que hom s'emportava fins haver passat el rierol que travessava pocs metres abans d'entrar al poble.

A bona hora una minyona hilarienca va entrar a la gruta i en va sortir amb el davantal ple de vés a saber què. Evidentment coneixia la història, i molt bé sabia que no li era permès de fer el tafaner, però la seva curiositat la va traïr abans d'arribar al rierol. Així doncs, el que va observar fou un munt de sègol. Va esclarissarlo amb la mà per veure si hi havia alguna cosa més i va observar quatre puntets que brillaven. Sembla ser que si la minyona no hagués fet el que no tocava, en travessar el rierol el sègol hauria esdevingut or.

Un cop donades a conèixer les llegendes més rellevants passo a presentar la segona part del treball que és el treball de camp mitjançant la valoració de les enquestes.

MARC PRÀCTIC

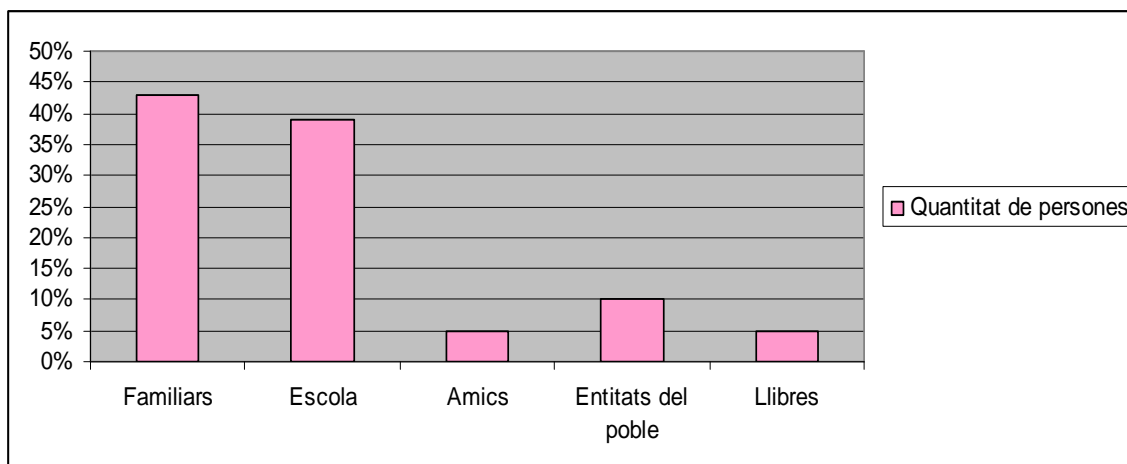
Vaig passar unes enquestes als alumnes de l'IES públic de Sant Hilari que tenen entre tretze i setze anys, una mostra de quaranta persones en total, per tal d'esbrinar els coneixements culturals dels adolescents actuals de les llegendes del nostre poble, ja que com dic hipotèticament els joves, han perdut una gran part d'interès per saber les antigues creences i històries del poble de Sant Hilari.

Mitjançant aquesta informació plasmada a la gràfica es pot observar que de les sis llegendes que vaig trobar, només les llegendes de: *la petjada del dimoni*, *la pedra llarga* i *les estovalles de can Rovira*, són conegudes pels alumnes als quals vaig passar l'enquesta.

Però dels que deien que la coneixien, vaig poder comprovar que alguns d'ells, no la sabien explicar del principi al final, sinó que només en recorden trossos o simplement només en saben el nom.

A l'enquesta també vaig demanar quina havia set la seva font d'informació sobre les diferents llegendes:

Després de representar els resultats en aquesta gràfica, he pogut observar que a la majoria d'alumnes (un 43%) aquestes històries els hi ha arribat de generació en generació, ja que la informació els hi han transmès els familiars, tant siguin avis o pares.

En segon lloc, l'escola (un 39%) també té una gran influència sobre els coneixements culturals d'aquests adolescents.

Però en canvi, en menys proporció (un 10%) també actuen les entitats del poble, i en casos molt excepcionals (un 5%) també hi ha alumnes que han rebut la informació a partir dels amics o a partir de llibres.

CONCLUSIÓ

Els resultats de les enquestes ens han confirmat la primera hipòtesi: els joves no estan informats de les llegendes del poble, perquè de sis llegendes que jo he pogut trobar, només en coneixen tres, tot i que tampoc són gaires els joves que les saben.

Però per altra banda ens han desmentit la segona tesi: la transmissió oral de les llegendes de pares a fills havia perdut importància i el que realment ajudava que els joves coneguessin la cultura del poble eren les diferents entitats, ja que els percentatges ens han demostrat tot el contrari, que la influència de la família en els joves, és molt més gran que la de les entitats del poble. Per tant, la transmissió oral continua tenint importància.

AGRAÏMENTS

Primerament vull agrair a la Glòria Torres, que és qui m'ha donat les pautes per poder dur a terme aquest treball.

Seguidament també voldria donar les gràcies a tots aquells alumnes que ens van contestar les enquestes.

BIBLIOGRAFIA

<<http://www.xtec.cat/serveis/crp/b7990112/llegend/hilari4.htm>>

<<http://ca.wikipedia.org/wiki/Llegenda>>

<<http://www.festa.cat/index.php?q=catalunya%2Fllistar&provincia=4&comarca=34&municipi=797>>